

KONVERENTS „MUUSAD JA MARIONETID. ARNO VIHALEMM 100”

24. mail toimus Eesti Kirjandusmuuseumis Arno Vihalemma 100. sünniaastapäevale pühendatud pidulik konverents „Muusad ja marionetid. Arno Vihalemm 100”. Konverentsi korraldasid Eesti Kirjandusmuuseum ja Karl Ristikivi Selts.

Avaettekanne „Ööga üks” oli Andres Ehinilt, kes vaatles Arno Vihalemma luuletajatekonda loovuse ja lüürilise sügavuse mõõtkavas. Ehin küsis, kuidas sünnib loovus, kuidas omandatakse isikupära? Kodust päritud fantaasirikkus ja sõprussuhe koolivend August Sangaga olid Arno Vihalemma kunstnikuks loodijad. (Ehini ettekande teksti vt k.a Keel ja Kirjandus nr 5, lk 321–333.)

Arne Merilai (Tartu Ülikool) kesken-
dus ettekandes „Bipolaarne pagulane” Arno Vihalemma pagulusaastate loomingu-
sühholoogilistele fenomenidele. Merilai meenutas, et vastilmunud Arno Vihalemma „Kogutud luulele” järelsõna kirjutamisega sattus ta sümboliseerivalt sarnasusse rolli kui aastate tagant Roots-
sis Raimond Kolga juures koduküpsetatud leiba maitstes. Pakutu oli juba paari nädala vanune, kuid ikkagi hea. Merilaid inspireeris ammu valmis leivapätsile värsket koorikut küpsetama ehk Arno Vihalemma luulele kirjanduskriitiliselt vahedat vaatepunkti andma ennekõike Vihalemma kunstniku isiksus. Tema huvi keskmes oli Vihalemma positiivselt bipolaarne loov vaim, mis avanes nii kunstis kui ka luules. Samal ajal tumestasid saavutatud vaimset avarust depres-

sioon ja eksistentsiaalne äng. Seesugust hingeseisundi vaimset polaarsust vaatles Merilai võimaliku eneseteraapia vormina, esitades ka inspireerivaid hüpoteese bipolaarsuse ehk melanhoolia ja maania ületamisest kunstiloomingu kaudu.

Tartu Ülikooli üliõpilase Maia Tammjärve ettekande „Kunstimees kui luulekuju” aluseks oli Arno Vihalemma teos „Kunstnik eesti kirjanduses: tüübikriitiline veste” (Rooma: Maarjamaa, 1975). Lisaks vaatles Tammjärv kunstniku kui tüübi kujutamist tänapäeva eesti kirjanduses, esitades näiteid Mihkel Muti, Mart Kivastiku, Kaur Kenderi, Maarja Kangro, Berk Vaheri, Hiram ja jt proosateostest. (Ettekande täisteksti vt Sirp 17. VI 2011, nr 24.)

Ene Asu-Õunase ettekande „Tee kaljude juurde” luges ette Tartu Kunsti-
muuseumi direktor Reet Mark, kes tegi hakatuseks omapoolse lühikese sissevaate Arno Vihalemma kui kunstniku loomingusse. Ta tõstis esile Vihalemma aktiivsust näitustest osavõtjana Rootsis ja mujal maailmas, samuti ta nõudlikkust kunstikriitikuna. Ene Asu-Õunase esseistlikust Vihalemma kunstnikuportrest jäi kõlama iseloomustus, et tema tegevuses oli esikohal tunde-
või ka vaimuprimaat. Artistlikkus on tema puhul seotud järjepideva tööga, üheta pole teist. Sama iseloomustab Vihalemma kunstist kirjutajana ja kirjutava kunstnikuna. Luule ja kunst on Vihalemma isiksuse puhul tervikut loovas seoses. Tema loomingus saab luulest pilt ja pildi läbi kujuneb sõna (vt nt

luulekogusid „Kaja kivi südames”, „Marionetid”, „Tsooloogia ehk Ingel lindudega”, teos „Kunstnik eesti kirjanduses”).

Janika Kronbergi ettekanne „Palendav Viha” ja Sirje Oleski ettekanne „Üksi teiste seas” (mõlemad EKM) tuginesid Eesti Kultuuriloolises Arhiivis säilitatavale Arno Vihalemma ja Arvo Mägi kirjavahetusele. Janika Kronberg keskendus oma sõnavõtus esmalt raamatukujunduse teemale pagulasautorite väljaannete puhul üldiselt, seejärel käsitles Arno Vihalemma töid ja tema suhtumist raamatukujundusse. Vihalemm on kujundanud Arvo Mägi, Albert Kivika, Liidia Tuulse, Valev Uibopuu, Kalju Lepiku, Henrik Visnapuu, Salme Ekbaumi, Gert Helbemäe, Karl Ast-Rumori, August Mälgu jt teoseid. Kunstnikuna oli ta kriitiline raamatukujunduse madala taseme suhtes, eriti Eesti Kirjanike Kooperatiivi väljaannete puhul, nentis Kronberg.

Sirje Olesk süüvis oma esinemises loova vaimu alatisse üksindusse, üksijäetusesse. Pagulus tähendas Vihalemmale üksindust nii saatuse kui ka hingeseisundi mõttes – pere jäi maha Eestisse ning elukoht Ystadi linnas tõi kaasa eraldatuse eesti pagulaskonnast Rootsis –, see jättis Vihalemma üksi nii põlvkonnakaaslaste keskel kui ka pagulaskultuuris. Sirje Olesk võrdles Vihalemma positsiooni kunstis Karl Ristikivi omaga kirjanduses. Oleski sõnul oli Vihalemmal kirjanikuna õnnelik saatuse, mis sai väljendusvõimaluse just tema kunstnikuisiksuse toel. Seejuures nõustus Olesk Arne Merilai mõtetega Vihalemma kahe vaimse vastaspoole koostoimest kunstniku-luuletajana. Sünniaastalt kuulus Vihalemm arbujate hulka, kuid debüteeris luules neist oluliselt hiljem. Olesk osutas, et vaimne side arbujatega oli Vihalemmal samas olemas, tuues võrdlevaid näiteid ta luulest, milles sisaldasid allusioonid Betti Alveri tekstidele (nt Vihalemma debüütluulekogu tsükli pealkiri „Tüh-

jast haardest”, luuletus „Artisti epitaaf” jmt). Oleski väitel pole Vihalemm sõnades otsesõnu väljendanud oma üksindustunnet ega isiklikku tragöödiat. Ka kirjavahetuses Arvo Mägiga on harva leida tunnistusi temast kui luuletajast.

Kirjanik Helga Nõu meenutas oma sõnavõtus „Muhe mees Pärnust. Kirjadedest ja muust” sooja sõprust, kirjavahetust ja erinevaid kohtumisi Arno Vihalemmaga. Kuigi nad olid teineteisest kaugel nii asukohtade (Uppsala – Ystad) kui ka 23-aastase vanusevahe poolest, sai nende sõprusside alguse Helga Nõu loomingu, konkreetset novelli „Saapad” kaudu. Novelli sõjateema ja Pärnu linn tegevuspaigana elustasid Vihalemma mälestustes kunagise kodulinna ja ühine vestlusteema oli leitud. Helga Nõu esitas tsitaate kirjavahetusest, kus Vihalemm kommenteerib talle nii omase iroonia ja isikupärase huumoriga Pärnu ja selle ümbruse fotosid, mis Helga oma kodust oli leidnud ja palunud täpsustada fotol kujutatut.

Enn Nõu filmitud ja helindatud kaadrite vahendusel saadi osa 1967. aasta külaskäigust Arno Vihalemma juurde Ystadi.

Päevakorras olnule lisandus literaadi ja kunstikriitiku Enn Lillemetsa sõnavõtt, kes kõneles Vihalemma kunstitõpingute algusest Pärnus Bergmanni (Aleksander Vardi) ateljees, kus noormehe paar talve õppis. Kunsti algõpe seal sai määravaks, et Vihalemm asus Pallasesse kunsti õppima samuti Vardi käe alla. Lõpetuseks tsiteeris Lillemets Eduard Rüga dateerimata kirja ta vanale Pallase-kaaslasele ja kolleegile Vihalemmale. Rüga kiri oli ajendatud kuuldusest, et Vihalemm kavatses pöörduda tagasi kodumaale, ja ta keelitas kolleegi seda mitte tegema. Koju ja pere juurde jõudmine on küll kõigi pagulaste südames, kuid oma kannatuste juures ei tohi keegi unustada kodumaal valitsevat viletsust, vaesust ega vaimset terrorit, mis võtaks käest

viimasegi – vabaduse tee, rõhutas Rüga oma kirjas.

Konverentsipäeva lõpuks kõneles Arno Vihalemma perekonna nimel tema poeg, Tartu Ülikooli emeriitprofessor Rein Vihalemm, kelle mõtterränak puudutas koduste jaoks valulist ja samas lootusrikast küsimust kodumaale tagasipöördumisest. Rein Vihalemm kinnitas, et koju tagasi tulemise mõte ei kadunud nende perekonnas lõpuni, ka siis mitte, kui Vihalemma abikaasa Elsa oli 1968. aastal asunud elama Ystadi. Kahel korral kodumaad külastades Eestisse jäämise kavatsus ainult süvenes, kuid 1972.–1973. aastal tuli see katki jätta Arno Vihalemma terviseprobleemide tõttu. Hiljem kerkis ainealiste takistuste kõrval üles ka tõdemus loominguulise töö jätkamise võimatusest kodumaal. Rein Vihalemm kinnitas, et käesolevat konverentsi ja näitust Vihalemma töödest ja tegevusest võib vaadelda kui Vana Viha, kunstniku ja luuletaja täielikku kojujõudmist.

Eesti Kultuurilooline Arhiiv oli kirjaniku juubeli puhul välja pannud näituse Arno Vihalemma loomingust, mida esitlesid väljapaneku koostajad EKLA juhataja Vilve Asmer ja vanemteadur Marin Laak. Eksponeeritud oli nii kunstnik Vihalemma graafikat, maale ja raamatukujundusi kui ka kirjanik Vihalemma luuleraamatuid, tõlkeid ja käsikirju. Välja oli pandud ka valik kultuuriloolisi kirjavahetusi kolleegide ja sõpradega (Kersti Merilaas, August Sang, Helga Nõu, Liidia Tuulse, Ants Oras, Arvo Mägi, Marie Under, Artur Adson) ja hulk perekonnaarhiivist pärinevaid fotosid, kirju, dokumente.

Ettekandepäeva lõpetas Arno Vihalemma „Kogutud luule” köite esitus, kus lühikese sõnavõtuga esines raamatu koostaja Joel Sang. Arno Vihalemma loomingut kooriseades esitas mäluasutuste segakoor MASK.

KÜLLIKI KUUSK

MOODSA EESTI KIRJANDUSE SEMINAR

A. H. Tammsaare näidend „Juudit”

27.–28. mail korraldas Eesti TA Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus Käsmus Kirjanike Liidu loomemajas järjekordse ühe-teksti-seminari. Seekordne seminar süvenes A. H. Tammsaare näidendisse „Juudit” (1921), mida juba kaas-aegsed tunnustasid kui piiblisüzee ühte esimest moderniseerimise näidet Eestis, ja seadis eesmärgiks tuua esile selle teksti seosed modernsusega.

Vaatluse all olid ka „Juuditi” lavastused, sest kõnesolev näidend on eesti kutselise teatri lavale jõudnud eri aegadel kümnekonnas eri tõlgenduses, alates 1921. aasta esmalavastusest Draamateatris Paul Pinna käe all kuni Katri Aaslav-Tepandi lavastuseni Rahvusoperis Estonia (2006).

Anneli Mihkelev (UTKK/Tallinna Ülikool) võttis oma ettekandes „Intertekstuaalne ja interdiskursiivne „Juudit”” vaatluse alla erinevad tõlgendusvõimalused, mida on Tammsaare näidend pakkunud tänu piibli apokrüüfidest pärit algtekstile ning sellest lähtuvatele intertekstuaalsetele ja diskursiivsetele suhetele. Juuditi ja Manasse ebanormaalse abielu motiiv ning Juuditi unenägu näidendis toovad mängu ülemöödunud sajandivahetusel levinud freudismi ja biologismi. Tammsaare keerab apokriiva loo pea peale ning esitab märksa keerulisema loo, mis vastandub algtekstile, suhestudes niiviisi oma ajastusse kuuluvate teostega ning tol ajal levinud diskursustega. Olover-

neses peegeldub ilmekalt Freudi kultuuriahistus: lükates tagasi Juuditi lähenemiskatsed, mida Olovernes tõlgendab naise võimuihana, rikub ta tegelikult looduseadust ja maksab selle eest oma eluga. Tammsaare Juuditi lugu toob esile nii Freudi kui ka Tammsaare naisekujutuse vastuolulisuse ja ebaloogilisuse: nad kujutavad (ning ilmselt ka ihalevad) ürgselt naiselikku naist, kuid ei kujuta sellele naisele kõrvale sobivat, ürgset meest. Juuditi õnnetus pöördub Tammsaare näidendi lõpus Iisraeli rahva õnneks. See annab juurde veel ühe tähenduse, juhtides näidendi pelgast kiredraamast märksa laiemale pinnale, kus küsimused koonduvad ümber üksikisiku ja ühiskonna võimaluste ning vastuolude. Kokkuvõtteks tõdeti, et Tammsaare „Juudit“ kuulub maailmakirjandusse oma ootamatu ja originaalse Piibli apokriiva tõlgenduse tõttu.

Kirjanduskriitiku ja -uurija Jaanus Adamsoni ettekanne „Mida Juudit tahab? A. H. Tammsaare „Juudit“ ja psühhoanalüüs“ otsis vastuseid kahele küsimusele: esiteks, kuidas paigutub Tammsaare „Juudit“ psühhoanalüüsi konteksti, ja teiseks, kuidas suhestub Tammsaare nägemus naisest või inimesest üldse psühhoanalüütilise diskursusega. Alustuseks tõdes esineja, et „Juudit“ tõepoolest mõjub (või on mõjunud) psühhoanalüütiliselt. Seejuures torkab silma, et „Juuditi“ paigutamine psühhoanalüüsi konteksti on olnud seotud millegi küünilise ja põhimõtteliselt negatiivsega: teost on peetud psühhoanalüütiliseks (Freudi-mõjuliseks) sedavõrd, kuivõrd see kujutab ideoloogiliselt moonutatavalt ja liialdavalt naiskangelase (üldse inimloomuse) negatiivseid aspekte. Tegelikult ei huvitanud Freudi ega ka Tammsaaret mitte niivõrd inimeses peituvad isekad püüdlused, destruktiivsed jõud, vaid pigem need jõud, mis töötavad vastu isekatele püüdlustele ja põhjustavad inimese murdumise

ebaeetiliselt saavutatud edu (võimu, naudingute) künnisel. See mõistatus, millega nii Freud kui ka Tammsaare meid vastamisi asetavad, ei ole mitte niivõrd inimese kurjus (ebamoraalsus), vaid headus (moraalsus): inimlikkuse, inimlike väärtuste püsimine, see, et inimesed jäävad siiski inimesteks.

Piret Kruuspere (UTKK) peatus oma ettekandes „A. H. Tammsaare „Juuditi“ teatriretseptioonist“ põgusalt Tammsaare näidendi varasematel sõjajärgsetel lavatõlgendustel ja keskendus „Juuditi“ teatriretseptioonile alates 1960. aastast. Tammsaare maailmakirjanduse mastaapi näidendi tekstiline rikkus on võimaldanud lavaliste tõlgenduste paljusust ja dünaamikat ajas, alates nimitegelase kangelaslikkuse või Juuditi ja Olovernese erinevate eluvaadete vastasseisu esitamisest kuni rahva- ja/või isikudraama rõhutamiseni.

Kaarin Raidi lavastuses (1983) ja Andres Noormetsa lavastuses (1999) (mõlemad Ugalas) võis märgata teadlikku puhastumist varasemast lavalisest pateetikast, tegelaste inimlikkuse ja maisuse ning ka neis avalduva mängulisuse rõhutamist. Katri Aaslav-Tepandi tõlgendus Estonias (2006) lõi aga oma stiliseeritud esteetika ja mõneti tõstetud teatraalsusega teadliku dialoogi teatrilooga, viidates näidendi samas teatris 1924. aastal esietendunud lavatõlgendusele; samas kerkis 2006. aasta „Juuditis“ enam esile inimliku üksilduse teema. Ettekannet ilmesitasid videokatkendid lavastustest ja vestlused lavastajate ning osatäitjatega: Kersti Kreismann oli 1983. aasta lavastuse üks Juuditeid, Andres Noormets 1999. aasta „Juuditi“ lavastaja ning Garmen Tabor nimiosaline 2006. aasta lavastuses.

Tammsaare muuseumi direktress Maarja Vaino uuris ettekandes „Saatusjumalanna motiiv A. H. Tammsaare loomingus „Juuditi“ näitel“ Tammsaare naistegelaste võimalikke kokku-

puutepunkte saatusejumalanna motiiviga, mida M. Vaino peab Tammsaare loomingu sisemise struktuuri üheks oluliseks komponendiks. Sissejuhatavalt oli vaatluse all Tammsaarele omane deterministlik elukäsitlus. Tammsaare loomingus seondub saatusemotiiv eelkõige naistegelastega, keda sageli iseloomustatakse ka märksõnaga *neitsilik* või *neitsi*. Vahel on sellel *neitsilikul* lunastav, vahel hävitav roll, nii nagu „Juuditi” nimitelgelases, kes on nn *femme fatale*, kuid kelle puhul korduvalt leiab rõhutamist ka tema neitsistaatus. Juuditi saatuslikkus on mitmedimensiooniline, selles avaldub Tammsaare mõttemaailmas ja XX sajandi alguse mõtteloos olulisel kohal olev irratsionaalsuse tasand. Juudit on üks esimesi jõulisi Tammsaare naistegelasid, kelle kaudu irratsionaalsus hakkab valitsema ratsionaalse maailma üle. Ettekandes toodi esile metafüüsiline dimensioon, mis avaldub Juuditi suhtes jumalaga. Tema tegutsemist võib tõlgendada jumaliku otsuse teatavakstegemise ja elluviimisenä, irratsionaalse sekkumisenä ratsionaalsesse maailmakorda. „Juuditi” kõrval käsitles Vaino Tammsaare novelli „Matus”, kus ülestõusmine – lunastus – ei saa toimuda enne, kui surnud kirjanik Vanakamarat suudleb neitsi. Taas võib tuvastada mehe saatuse sõltumist (neitsilikust) naisest. Ka romaani „Kõrboja peremees” naispeategelane Kõrboja Anna on saatuslik naine, kes ilmub Villu ellu kui sõnumitooja. Sõnumi sisu määrab Villu saatuse. Kuid võrreldes Juuditiga tuleb Anna kuju kaudu esile ka lunastav alge, mis seondub Evi ja Villu pojaga.

Turu Ülikooli kunstiajaloo doktorant Kai Stahl tõdes ettekandes „Susanna lugu modernsuse kontekstis”, et perioodil, mil A. H. Tammsaare kirjutas näidendi „Juudit”, ei näi see teema huvi pakkuvat sama perioodi eesti kunstnikele. Jääb mulje, et Vanast Testamen-

dist väljapoole jäänud apokriivaraamatu kõige iseseisvama ja tegusama naise pildiline kujutamine ei sobi eesti modernsuse konteksti. Kohasemaks osutus apokriivaraamatu teine tugev naine, Susanna, keda läbi sajandite oli representeeritud eelkõige tema erootilise keha kaudu. Teemat käsitletud eesti meeskunstnikud arendasid Susanna loo pildilist kujutamist edasi ja ühendasid omavahel õilsa Susanna, oma kaas-aegse naise ja prostituudi.

Mirjam Hinrikus (UTKK) väitis ettekandes „Maskuliinsuse kriisist Tammsaare loomingus ja näidendis „Juudit””, et vaatamata näidendi tegevuse toimumisele kauges minevikus, on sellesse kaugesse aega projitseeritud Tammsaare kaasajal aktuaalsed probleemid. Eelkõige astub Tammsaare selle teksti kaudu dialoogi naiste emantsipatsiooniga ehk naiste nähtavaks saamisega varem pea läbinisti meeste domineeritud avalikul alal, kommenteerides selle protsessi tagajärgi. Juuditile kui uue emantsipeerunud naise representatsioonile vihjatakse näiteks tema mehelike omaduste rõhutamise kaudu. Juudit on aktiivne, otsustusvõimeline, mehelikult sõnakas, väga teadlik oma seksuaalsusest ja väga võimuahne ehk esindab omadusi, mis kuulusid üle-eelmisel sajandivahetusel lahutamatult kokku nn *femme fatale*’iga: feministlikust vaatepunktist misogüünilise uue, s.t emantsipeerunud naise tõlgendusega. Selliselt konstrueeritud, s.t osaliselt mehelikustatud naiskujutis, mis oli laialt levinud üle-eelmise sajandivahe-tuse kultuuris, osutab ühele nais-emantsipatsiooni tagajärjele: traditsiooniliste sookäsituste murenemisele. See tähendab, et konnotatsioonid, metafoorid ja assotsiatsioonid, mis varem kuulusid ühemõtteliselt kokku mõistega *naine*, *naiselik* või *mees*, *mehelik*, satuvad üle-eelmise sajandivahe-tuse Euroopa kultuuritekstides küsimärgi alla. Viiteid meestegelaste osalisele

naiselikustumisele on „Juuditis” rohkemgi kui naiste mehelikustumise näiteid. Ettekande pealkiri „Maskuliinsuse kriisist...” osutabki mehelikkusega seotud definitsioonide probleemseks muutumisele. Siiski oleks „Juuditi” ja teiste Tammsaare tekstide kontekstis põhjust käsitleda korraga nii maskuliinsuse kui ka feminiinsuse kriisi. Feministliku teooria seisukohalt saavad naine ja naiselik oma tähendused alati suhtes mehe ning mehelikuga, ja kui satuvad löögi alla ettekujutused mehelikkusest, juhtub paratamatult sama ka naisega seotud ettekujutustega.

Seminari lõpus rääkis kirjanik Paul-Eerik Rummo oma näidendi „Ramilda Rimalda” (Lembit Petersoni lavastus 1979) saamisloost, mille ta kirjutas Tammsaare naiskujudele toetudes Noorsooteatri tellimusel spetsiaalselt näitlejanna Lisl Lindaule. Rummo on näidendi ühes osas ühte liitnud Juuditi ning „Tõe ja õiguse” Tiina tegelaskuju ja nende tekstid, tema sõnul on tegemist naistega, kelles kehastub usu jõud.

MIRJAM HINRIKUS

TARTU ÜLIKOOLI IV KIRJANDUSTUDENGITE KEVADKOOL

11.–12. juunil toimus Võrumaal Urvaste vallas Liinakurul juba neljandat korda Tartu Ülikooli kirjandustudengite kevadkool. Paistab nii, et nüüd võib juba rääkida TÜ eesti kirjanduse õpetooli täieõiguslikust traditsioonist, mille omal ajal kutsus esile Mart Velskri ja Jaak Tombergi (aga ka Arne Merilai ja Marja Undi) missioonitunne. Ka tudengite ja teiste huviliste motivatsioon on vaid kasvanud: osalejaid ning kuulajaid oli sel aastal kõige rohkem.

Esinejate hulgas oli nii neid, kes osalenud ettekandega kõigis seni toimunud kevadkoolides, kui ka täiesti uusi tulijaid. Et Liinakuru kevadkoolid pole temaatilised, jätkus selgi aastal kuulamist pea igale maitsele. Jaan Krossile oli pühendatud kaks ettekannet: Tõnis Hallaste kõneles intrigeerival teemal „Muusika Jaan Krossi romaanides”, millest ilmnas, et muusika Jaan Krossile nii väga südamelähedane polnudki; Märten Rattasepp kõneles teemal „Tabamatu usutavus „Tabamatuses” – Kross ja historiograafiline tõde”.

Evelin Arust, kes juba eelmisel aastal Ene Mihkelsoni loomingut vaatles,

pidas seekord ettekande teemal „Kohanemine ajas ja ruumis – Ene Mihkelsoni kolm esimest luulekogu”. Kolmanda klassikuna leidis põhjalikku käsitlemist Mats Traat: Mari-Liis Tammiste, üks Traadi toimetajaid, kõneles teemal „1846–1946: sada aastat Palanumäel”.

Konkreetsemate teemadega esinesid veel Eveli Hämarsalu („Teet Kallase „Heliseb-kõliseb” ja teadlase okkiline tee”) ja Indrek Lillemägi („Sommeri lulkade lugemisest”). Anniina Ljokkoi kõneles teemal „Loomad ilukirjanduses”, kasutades näiteid uuemast soome ilukirjandusest, ja võttes ka loomaõiguslase positsiooni. Kuigi kevadkooli kava kaalukauss oli sel aastal eesti kirjanduse poole kaldu, aitas seda veidi tasakaalustada maailmakirjanduse magistrant Kadri Naanu, kes kõneles traumakirjandusest Toni Morrisoni „Armsa” näitel.

Kõige põnevamad ja diskussiooni tekitanud ettekanded jäid ürituse teise päeva: Mariann Tihane võttis sõna oma bakalaureusetöö teemal („Samal ajal kuskil mujal. Liminaalsuse loov hämming”) ning Johanna Ross kõneles nõu-

kogude eesti kirjanduse põhjal nagu alati peenelt feministlik-humoorikalt pealkirja all „Isaste patsioon”.

Kevadkooli esimese päeva õhtu kavas oli Maia Tammjärve ja Mart Velskri ergutamisel toimunud vestlus kirjanike Jim Ashilevi ja Sven Vabariga. Kõneldi muuhulgas kirjutamapanevast jõust, kirjutamisprotsessist, avaldami-

se vajalikkusest, auhindadest ja tunnustamisest. Romaanidebütant Jim Ashilevi esitles mitteametlikult oma värsket raamatut, kohal oli ka romaani toimetaja Jaan Kuusik, kellega koos avas autor romaani avaldamise tagamaid ja protsesse.

MAIA TAMMJÄRV

LÜHIKROONIKA

- 7.–9. oktoobrini korraldas TÜ vene kirjanduse õppetool Tartus rahvusvahelise teadusseminari „Kultuuridevahelise kommunikatsiooni probleemid”, mis oli pühendatud õppetooli kauaaegse juhataja emeriitprofessor Sergei Issakovi 80. sünnipäevale. Seminaril esinesid juubilaril õpilased ja kolleegid Tartu Ülikoolist, Tartu ja Tallinna ülikooli doktorandid, lisaks teadlased Balti riikidest, Soomest ja Venemaalt. Teemadest olid vaatluse all Jaan Krossi ja David Samoilovi kirjanduskontaktid, Eestist väljarännanute osalus vene kultuuris, rahvusliku teema peegeldus eesti, vene, ukraina ja läti kirjanduses ning rahvaluues, keelekontaktid kui kultuuridevaheline kommunikatsioon, Tartu Ülikool kultuuride ristteena jpm.

- 8. oktoobril korraldasid Eesti Kirjandusmuuseumi ja Tartu Ülikooli muinasjutude uurimise töörühm ning Obinitsa Seto Muuseumitarõ seminari, mille teemaks olid seto ja lutsi muinasjutud. Seminari lõpetas veebiväljaande „Pühakud ja vägimehed. Muinasjutte Lutsi maarahvalt ja nende naabritelt” esitlus. Ettekannetega esinesid Moon Meier, Andreas Kalkun, Risto Järv, Mairi Kaasik, Kärri Toomeos-Orglaan ja Inge Annom.

- 12. oktoobril Tartus toimunud Õpetatud Eesti Seltsi koosolekul esines Katre Kaju ettekandega „Reisialbumi-

traditsioonist varauusajal ja Adam Andreae reisialbumist (1696–1702)”. Esineja tutvustas reisialbumitraditsiooni teket ja arengut. Euroopa kontekstis on Eestis säilitatav Andreae album tüüpiline humanistlik-kristlik reisialbum, kuhu kirjutatud sententsides ja tsitaatides peegelduvad nii varasem traditsioon kui ka uuemad suundumused.

- 14. oktoobril alustati A. H. Tammsaare muuseumis uue loengusarjaga „Mäluauk: naiskirjanikke erinevas ajas”, mis keskendub teemadele ja naiskirjanikele, kellest teame vähe või kelle looming on taas muutunud aktuaalseks, meie kaasaega kõnetavaks. Esimene esineja oli Elo Lindsalu, kes kõneles teemal „*Love story* ja lahutuse mudelid 1960.–1970. aastate Nõukogude Eesti proosas”. Teised oktoobrikuu esinejad olid Johanna Ross (21. X: „Kõige viljakama kirjaniku kõige vastuolulisem teos: Aimée Beekman ja „Valikuvõimalus”) ja Elle-Mari Talivee (27. X: „Elisabeth Aspe, kakskümmend kuus aastat Friedebert Tuglasest vanem”).

- 15. oktoobril tähistati Eestis esmakordselt hõimupäeva riikliku tähtpäeva ja lipupäevana. Fenno-Ugria korraldas hõimupäeva kõnekoosoleku „Soomeugri koostöö eile, täna, homme” Eesti Rahvusraamatukogus. Diplomaatiliste esinduste tervitustele järgnesid ette-

kanded Anne-Ly Reimaalt, Katrin Saksalt, Aleksei Tsökarevilt (Karjala) ja Tõnu Seilenthalilt.

- 18. oktoobri folkloristide teispäeva-seminaril pidas TÜ folkloristikadoktorant Jekaterina Tširkova ettekande udmurdi loitsude kogumis- ja uurimise-loost ning klassifitseerimisest, paganlikest palvetest ja ravimisloitsudest ning nende lausujatest.

- 20.–22. oktoobrini korraldas Tartu Ülikooli kultuuriteooria tippkeskus Tartus IV sügiskonverentsi „Esemad kultuuris, kultuur esemetes” („Things in Culture, Culture in Things”). Konverentsi avas tippkeskuse juht Valter Lang. Plenaettekanded pidasid neli maailmas tunnustatud eriteadlast: sotsioloogia professor Stephen H. Riggins (Newfoundland), museoloogia doktor Elizabeth Crooke (Ulsteri Ülikool), etnoloogia doktor Ruth-E. Mohrmann (Münsteri Ülikool) ja arheoloogia doktor Joanna Sofaer (Southamptoni Ülikool). Konverentsil oli osalejaid Rootsist, Soomest, Saksamaalt, Austriast, Suurbriitanniast, Lätist ja Eestist.

- 21. oktoobril tutvustati Tallinnas KUMU kunstimuseumis „Kalevipoja” esmailmumise 150. aastapäeva tähistamiseks Eesti Kirjandusmuuseumis välja antud eepose ingliskeelset uustõlget „Kalevipoeg: the Estonian National Epic”. Tõlkija on Austraalia eesti luuletaja Triinu Kartus (Tasmaania), toimetaja Harri Mürk (Toronto), peatoimetaja Marin Laak.

- 25. oktoobril korraldati EKI saalis eurokeele seminar, kus esinesid Egle Pullerits („Keeletoimetaja vaade tõlgetele”), Arvi Tavast („Mis jääb tõlkes samaks”), Helika Mäekivi („Kuidas õpetada tõlkidele eesti keelt”) ja Mari-Liis Aroella („Suuline tõlge Brüsselis koolitaja ja praktiku pilguga”).

- 26. oktoobril toimunud EKI seminaril oli kõne all uus eesti keele põhisõnaraamat. Töörühm koosseisus Mar-

git Langemets, Mai Tiits, Tiia Valdre ja Piret Voll tegeleb uut tüüpi ühekõitelise seletussõnaraamatu koostamisega, mis peaks valmima 2015. aastaks. Hetkeseisust ja töö käigus esile kerkinud probleemidest andis ülevaate M. Lange-mets.

- 27. oktoobril peeti Kirjandusmuuseumis kogumiskonverents „Eetika ja valikud”. Ettekannetega astusid üles Astrid Tuisk, Mari Sarv, Maili Pilt, Katre Koppel, Liis Reha, Eda Pomozi, Svetlana Karm, Liilia Laaneman, Juha-Matti Aronen, Lea Jürgeinstein, Moon Meier, Jaan Sudak ja Liisi Laanemets.

- 27.–29. oktoobrini toimus Võru Instituudi ja Tartu Ülikool korraldusel Vana-Võrumaal Nakatu turismitalus järjekordne, 15. rahvusvaheline konverents, mille teema oli seekord „Läänemeresoome piirid”. Kõne all olid läänemeresoome piirid üldiselt ja kokkuvõtvalt, nii geograafilises kui ka ajalises mõttes, samuti piiride piiritlemise tähenduses. Esinesid keeleteadlased Soomest, Karjalast ja Eestist.

- 28. oktoobril peeti Eesti Rahva Muuseumis seminari „Eesti ja soomeugri rahvaste etnograafiast sõnas ja pildis. Aleksei Peterson 80”. Ettekannetega esinesid juubilar ise („Soomeugri-laste elamute arengulugu”) ja Piret Õunapuu „Aleksei Peterson kui arhitektuuriuurija”. Indrek Jääts tutvustas 2011. aastal valminud DVD-d „Kaks filmi eesti etnograafiast”.

- 28.–29. oktoobrini korraldas Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus Tallinnas IX Balti kirjandusteadlaste konverentsi „Minevikust olevikku. Mälu-teisendused kaasaegses kultuuris”. Konverentsil peeti ettekandeid kirjandusest, rahvaluulest, teatrist ja teistest kunstiliikidest, vaadeldi erinevate mälu-liikide koostoimimist ning väljendumist. Esinejaid oli Lätist, Leedust, Poolast, Soomest ja Eestist.